

Evanjelistler, Küreselleşmeciler, Siyonistler Bağlamında Gazze Üzerine Bir Deneme

Abdullah EROL

Doç. Dr. Van YYÜ İİBF

aerolh30@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-8882-5853>

Makale Başvuru Tarihi : 15.11.2023

Makale Kabul Tarihi : 14.12.2023

Makale Yayın Tarihi : 31.12.2023

Makale Türü : Araştırma Makalesi

DOI: 10.5281/zenodo.10445600

Özet

Anahtar Kelimeler:

Evanjelizm,
Küreselleşme,
Siyonizm,
Gazze

Filistin coğrafyası İsrail'in kuruluş sürecinde sürekli bir toprak kaybına uğrayarak küçüldü. Akdeniz kıyısında sadece Gazze kalırken Filistin'in doğu tarafından Batı Şeria diye isimlendirilen otoarşik olmayan Filistin yönetimi teşekkül etti. 7 Ekim Hamas operasyonundan sonra Gazze dünya gündeminde baş sıralara oturdu. İsrail Devletinin kimyasal silahlar başta olmak üzere birçok silah kullanması ve sivil halkın ölümüne yol açması uluslararası toplumun farklı politikalarla itti. Uluslararası toplumun bir kısmı Hamas'ı terör örgütü olarak ilan ederken bir kısmı İsrail'in savaş suçu işlediğini ve bir terör devleti olduğunu deklere etti. Bu iki görüşü mezcip analiz yapan çeşitli yaklaşımlar da oldu. Bütün dünyanın takip ettiği bu savaş farklı faktörlerin ve aktörlerin yer aldığı komplike bir görünüm kazandı. Evanjelist, Küreselleşmeci ve Siyonist beklentiler, fiilen ya da vekalet yoluyla bu güçlerin Gazze'nin işgalinde rol almasına yol açtı. Enerji kaynak arayışları, dini ve seküler eskatolojilerin varlığı Gazze'deki savaşı çok boyutlu ve iç içe dolanmış menfaatler ve beklentiler yumağına dönüştürdü. Bu çalışmada Gazze Savaşında birçok faktör içinden en mühim olduğu düşünülen Evanjelistler, Küreselleşmeciler ve Siyonistlerin savaştaki rolü ve beklentileri anlaşılmaya çalışıldı. Çalışmanın amacı bu üç faktörün, Gazze Savaşından beklentileri ve rollerinin anlaşılmasına çalışıldı.

In the Context of Evangelicals, Globalizers, Zionists An Essay on Gaza

Abstract

Keywords:

Evangelism,
Globalization,
Zionism,
Gaza,

The Palestinian geography shrank and suffered a constant loss of land during the establishment of Israel. While only Gaza remained on the Mediterranean coast, a non-autarchical Palestinian administration, called the West Bank, was formed in the eastern part of Palestine. After the October 7 Hamas operation, Gaza came to the top of the world agenda. The State of Israel's use of many weapons, especially chemical weapons, causing the death of civilians pushed the international community to different policies. While some of the international community declared Hamas as a terrorist organization, others declared that Israel committed war crimes and was a terrorist state. There were also various approaches that combined these two views and analyzed them. This war, followed by the whole world, has gained a complicated appearance with different factors and actors. Evangelical, Globalizationist and Zionist expectations led these forces to take part in the occupation of Gaza, either de facto or by proxy. The search for energy resources and the existence of religious and secular eschatologies have turned the war in Gaza into a multidimensional and intertwined tangle of interests and expectations. In this study, we tried to understand the role and expectations of Evangelicals, Globalists and Zionists, who were thought to be the most important factors among many factors in the Gaza War. The aim of the study was to understand the expectations and roles of these three factors from the Gaza War.

GİRİŞ

Ortadoğu özellikle son birkaç yüzyılda politik, ekonomik, kültürel olmak üzere birçok açıdan buhran içindedir (İşler, 2021:147). Filistin bu konuda uzun soluklu en büyük sıkıntıları yaşayan bir ülke olarak görülüyor. Birçok farklı plan ve proje için ortak mekân olarak seçilen Filistin; tarihi, dini, ekonomik birçok sebepten dolayı dikkat çeken cazibeler içeriyor. Filistin'in bir parçası olan Gazze de farklı nedenlerden dolayı elit güçlerin cazibe alanında yer alıyor. Hamas'ın, 07 Kasım 2023 Aksa Tufanı operasyonu sonrasında daha da hızlanan Gazze Savaşı birçok aktörün yer aldığı karmaşık ilişkilerin ve beklentilerin yoğunlaştığı bir mekân haline döndü. Gazze Savaşı'nda, İsrail'e hem fiili hem de lojistik destek sağlayan birçok aktörün farklı nedenlerle bölgede bulunması oldukça dikkat çekicidir.

Bu aktörlerden en etkin ve görünürde olanlardan Evanjelikler, Küreselleşmeciler ve Siyonistlerdir. Evanjelikler ve Küreselleşmeciler aynı zamanda ABD'nin politikalarının belirlenmesinde oldukça etkili bir konuma sahiptir. Gazze Savaşında bu üç aktörün hedefler açısından olmasa bile ortak eylemde birleştikleri söylenebilir. Tek bir hedefe dayanmayan bu kesişme aynı zamanda farklı politika geliştirmelerine de imkân sağlamıştır.

İsrail'in kuruluş gerekçesi olarak tasarlanan Siyonizm hem Evanjeliklerin hem de bir kısım Yahudi toplumların eskatolojik gereksinimleri ile bir ortaklık oluşturdu. Bu durum Küreselleşmeciler için kapitalist refleksi kullanma ve emperyalist talepleri yerine getirme, küresel anlamda modernleşme, liberalleşme ve uyumlulaştırma politikaları ile belli bir payda oluşturdu.

İsrail'in kuruluşu belli bir süreçte geliştirilen eskatolojiler ve politikalar vasıtasıyla gerçekleşti. ABD'nin kuruluşunda da İngiltere'den göç eden otuz püriten aile etkili olmuştu. Bu aileler Evanjelik Kilisesi'ni de kurarak siyasette önemli bir aktör olarak belirdi. Evanjelik William Black Stone'nun "Jesus is coming" kitabı Hristiyanlara sistematik anlamda bir eskatoloji ortaya koymakla kalmadı aynı zamanda bazı Yahudiler için de Siyonist düşüncenin kapısını açtı. Dinin, modern devletin teşekkülü ve epistemiği içinde tezahür etmeye çalışması yeni bir modül olan fundamentalist devleti oluşturdu.

İsrail'in kuruluşu ve kuruluşuna kadar geçen hazırlıklar Kudüs'ü ortak dinler için kutsal bir yer olmaktan çıkarıp modern iktidar savaşlarına açan ve araçsallaştıran bir mekâna çevirdi. Modern devletlerin ortaya çıkması ile toplumlar için yeni model arayışları önemli çatışmalar doğurdu. Dünyanın çeşitli yerlerine ticaret etmek amacıyla dağılan Yahudi topluluğu özellikle Avrupa'da etnik-ırk/ulus nasyonalizmin popülerleşmesi ile daha fazla sıkıntı yaşamaya başladı. Ekseriyetle Avrupa ve Amerika olmak üzere dünyanın çeşitli yerlerinde çoğunlukla ticaret mesleğini icra eden Yahudiler, Hannah Arendt'in ifadesi ile ulus devletlerin inkişafı ile birlikte "yurtsuzlaşma" sürecine maruz kaldı. Böyle bir süreç Yahudilerin, Fransa gibi etnik-ırk nasyonalizmin olduğu ülkeler yerine daha koruyucu olan coğrafik açıdan nasyonalist Amerika'ya göç etmesine yol açtı. Amerika'ya göç edemeyen Yahudiler ise çoğunlukla Avrupa'da İngiltere gibi Protestan, kültürel-tarihsel nasyonalizmin bulunduğu anayasal monarşilerde konuşlandı. Katolik ve etnik-ırk nasyonalizmin bulunduğu modellerde Yahudi toplumu önemli sıkıntılar çekti. Özellikle I. ve II. Dünya Savaşlarında daha fazla yoksunluğa maruz kalan Yahudiler en büyük antisemittik politikayı Hitler Dönemi Almanya'sında jenosit ile yaşadı.

Evanjelik eskatolojik beklentiler, Siyonist düşüncenin varlığı Ortadoğu'da paratoner ve dizayn edici bir yönetimin ortaya çıkmasına yol açtı. Kapitalist pratiğin emperyalist beklentileri için Ortadoğu'da teolojik gerekçelerle teşekkül etmiş İsrail, Biden'ın ifadesi ile muhakkak kurulması gerekli olan bir modeldi. Kapitalist taleplerin, Evanjelik ve Siyonist eskatolojilerle örtüşmemesi zaman zaman "de facto" olmayan bir uyumsuzluk oluşturmakla birlikte bu üç aktörün kullandığı saha aynı oldu.

Daha sistematik olarak 1948'den beri süregelen bir biçimde Filistin topraklarını alarak kendi devletine katan İsrail, Akdeniz'e açılan Filistinlilere ait son mahali, Gazze'yi de almayı bütün dünyaya deklere etti. Uluslararası toplumda ünsiyet oluşturan İsrail tutumu, uluslararası toplumun büyük oranda göz yumması ile devam etmektedir. Filistin topraklarının yetmiş küsur yılda aşamalı olarak İsrail Devletine geçmesi sürecinde yaşanan hadiselerin birden fazla müsebbibi ve planlayıcısı oldu. Planlama ve beklentiler açısından üç aktörün faaliyetleri ön plana çıkmakta.

Bu çalışmada bu üç aktörün hangi gerekçelerle nasıl Gazze Savaş'ında yer aldığı anlaşılmaya çalışıldı. Bu gerekçelerin çatışma ve paydaş oluşturduğu hususların neler olduğu anlaşılmaya çalışıldı.

İlk İki Faktör: Evanjelikler & Küreselleşmeciler

İngiltere'den ABD'ye göç eden Calvinist püritenler, Evanjelik Kilisesini kurdu. Kilise, sonraki süreçlerde ABD'nin hem iç hem de küresel siyaseti üzerinde tesirini gittikçe artırdı. ABD'nin iç ve dış siyasetinde etkili olmaya çalışanlar sadece Evanjelikler olmamakla beraber Evanjeliklerin desteklediği lobiler önemli ölçüde siyaset yapıcı bir pozisyon kazandı. ABD'nin iç dinamikleri açısından Protestanlar, Katolikler, Liberaller ya da Küreselleşmeciler gibi dinamikler de ABD'nin siyaset geliştirmesinde etkili olan unsurlardır. Bununla beraber ABD'nin siyasetinin şekillenmesinde en etkili üst unsur Amerikancılık denilen coğrafik nasyonalizmdir. Aydınlanma sonrası teorik zeminde geliştirilen devlet anlayışı üç ana temel model ortaya çıkardı. Bunlar, coğrafik nasyonalizmin şekillendirdiği ABD federal devleti, kültürel nasyonalizmin etkili olduğu anayasal monarşiyi esas alan İngiltere devleti ve etnik-ırk gibi referanslarla teşkilatlanan Fransa'nın ulus devlet modelidir. Bu açıdan ABD'nin iç dinamikleri, Amerikancılık olarak ifade edilen coğrafik nasyonalizmin üstünde bir değer teşkil etmez. Bununla beraber bu unsurlar aralarında ABD'nin politikalarına yön verme hususunda rekabet eder.

Modern devlet modellerinden biri olan Amerikancılık nasyonalizmi, federal şekilde teşekkül etti. Bu bağlamda ABD'nin söz konusu farklı dinamikleri bir üst şemsiyede yani Amerikancılık altında birleştirmeyi başardı. Coğrafik nasyonalizm farklı parametreleri uzlaştırıcı bir misyon yüklendi. Amerikancılık farklı dinamiklerin önceliklerini nasyonalist çizgi içinde benzeştirmektedir. Bu önemli dinamikler sadece iç siyasette değil aynı zamanda küresel siyasette de önemli birer aktör olarak ortaya çıkmaktadır. İşte bu aktörlerden en önemlileri Evanjelizm ve Küreselleşme'dir.

Bu bağlamda Evanjelizm küresel siyasetin şekillenmesinde önemli bir yere sahiptir. İsrail'in kurulmasında, İsrail-Filistin siyasetinin şekillenmesinde önemli bir rol edindi. Bununla beraber Amerikancılık nasyonalizmi altında iki dinamiğin politikada ön plana çıktığı söylenebilir. Bu iki dinamik, Cumhuriyetçiler ve Demokratların ABD politikalarını belirlemesinde etkili ve rekabet ettirici kabiliyet kazandı. Evanjeliklerin, Cumhuriyetçi partiye destek verdiği bilinmektedir (Mathew, 2018:410). Demokratların ise Küreselleşmeci politikalarla yakın durduğu söylenebilir. Bununla beraber "Biden yönetimi, ticaretin iç siyasi amaçlara hizmet etmesi için sefelinin milliyetçi politikalarını sürdürmekte ve bu yeni politikalar da küreselleşmeden ve ticarete açıklıktan geri mi dönüldüğü" (Schoenbaum, 2023:102) sorusunu akla getirmektedir. Aslında bu durum coğrafik nasyonalizmin kısa vadeli politikalarda hem Demokratlara hem de Cumhuriyetçilere pragmatik politikalar oluşturmada imkân sağladığını da göstermektedir. Her ne kadar her iki parti özelinde İsrail'e ve Gazze olaylarına bakışları birbirinden farklı öğeler içerse de coğrafik nasyonalizm üst bir sistem olarak varlığını devam ettirmektedir. 7 Ekim 2023 tarihli Hamas'ın Aksa Tufanı operasyonu sonrasında Demokrat, Katolik mezhebine bağlı Başkan Biden, Amerikancılık nasyonalist düşüncesi içinde kalarak sınırlı şekilde küreselleşmeci politikaları takip etti. Biden, Siyonist İsrail politikalarına tam destek vermekle beraber bu politikaları sınırlandırmaktan da geri kalmadı. Nitekim Biden bir demecinde İsrail'in Gazze'yi işgal etmemesi konusunda uyardı (Zanotti- Sharp- Christopher, 2023:6). Biden, küreselleşmeci politikalar ışığında Gazze'de ya da Batı Şeria'da kendisi ile uyumlu çalışabilecek

kontrollü bir alan oluşturmaya çalıştı. Bu nedenle Cumhuriyetçilere yakın olan Evanjelikler (Schwadel & Johnson: 2017:5) ile liberalizm ve modernleşmeyi esas alan Biden Amerikancılık hususunda kesişmekle beraber İsrail ile ilgili politikalarda farklı hedeflere yöneldi. Eskatolojik gerekçeler üzerinden siyaset yapan Cumhuriyetçi kanat ileriye yönelik mitolojik beklentileri gerçekleştirmeye çaba sarfederken Demokratlar küreselleşme bağlamında emperyalist çıkarlarını esas aldı.

Genel olarak İsrail politikalarını desteklemede ABD'nin coğrafik nasyonalist kimliği ön plana çıktı. Hem Evanjelikler hem de Küreselleşmeciler bu çerçeve içinde kalarak İsrail Devletine destek vermeye devam etti. Reagan, G. Bush dönemlerinde Hristiyan Siyonist lobiler üzerinden İsrail Devletine verilen destek Trump döneminde daha da artarak Kudüs'ün İsrail başkenti görülmesine kadar gitti.

Evanjelikler

"Evanjelik" kavramı Yunanca "iyi haber" veya "müjde" anlamına gelen "euangelion" kelimesinden türetilmiştir. Bununla beraber evanjelistler genellikle kavramın Greek kültürü ile ilişkilendirmesine karşı önemli bir rahatsızlık hisseder. Evanjelik terimi aslında Hz. İsa'nın günahkarların yükünü üstlenen ve bunu müjdeleyen manasına gelir. Dolayısıyla kavram daha çok Yeni Ahit'e ve Havari deneyimleri içeren inancı esas alır (Noll, 2014:-). Evanjelikler, Protestan-Kalvinist mezhebinin püritence inancına göre teşkilatlandı. Önce Britanya'da sonra Amerika'da tesis edilen Evanjelik organizasyonlar Amerika'daki toplumsal hareketlerin önemli bir tetikleyicisi oldu. Yasamadan tutun eğitime, ahlaka ve sağlığa yönelik birçok alanda entelektüel, politik ve mali açıdan aktiviteler düzenleyen Evanjeliklerin, süreçte güçlenmesiyle beraber, toplumun farklı konulardaki görüş ve inançlarını yapılandırmada da etkili olduğu söylenebilir (Soper, 1994:36). 1970'lerden sonra bir dizi Evanjelik hareketi, Amerika ve Avrupa'da önemsendi. "Birinci Büyük Uyanış" olarak nitelendirilen bu ruhsal yenilenme genişleyerek Hristiyan toplumların yüksek oranda misyoner harekâtını artırdı (Dei,2018:18-19). Kendi içinde homojen olmamakla beraber Evanjelikler İncil'i Hristiyanlıktaki tek otorite aracı olarak gördü. Böylece inananlar ve inanmayanları Tanrı'nın krallığına kazandırmak için yoğun sosyal yardım programları düzenledi (Dei, 2018:20). Reform hareketi ile beraber ilk olarak belirtmeye başlayan Evanjelik düşünce İngiltere'de John Wycliff'in etkisi ile Roma Katolik Kilisesi tarafından aforoz edildi. Wycliffe, İncil'in mesajını İngiltere'nin her yerinde duyurmak için gezgin evanjelist rahipleri teşvik etti (Calhoun, 2012:3). Bu bağlamda Evanjelik düşüncenin kökleri Reform Dönemine kadar uzanır. Evanjelik düşüncenin yayılmasında John Huss gibi önemli Alman reformcuları da yer aldı (Yılmaz, 2020:33). Evanjelik düşüncesinin Yahudilere yaklaşımı, Katolik Kilisesinin antagonistik performansından oldukça farklı oldu. Hz. İsa'ya ilk inananların Yahudi toplumundan çıktığı ve Hristiyanlaşan Yahudiler ile Hz. İsa'ya inanmayan Yahudilerin Roma yönetimi altında aynı bölgede yaşadıkları Evanjelikler tarafından sıkça vurgulandı. Böylece Evanjelikler, Yahudilere karşı geliştirilen antisemitizm faaliyetlerinin kaynağını Antik Yunan diyalektiğine kadar götürdü. Onlar bu sebeple de Yahudilik dinine ait kutsal metinlerin, eski ahidin önemini vurguladı (Ross, 2003:56).

Evanjelizm, Kalvinist Protestan mezhebin püriten ekolü üzerinden gelişti. Kökleri Reform hareketlerine kadar gider. Martin Luther, Yahudilerin Reform Hareketlerine vereceğine inanıyordu. Luther, Yahudileri "Hristiyan inancına getirmeliyiz ki, onların etinden ve kanından olan gerçek Mesih'i kabul etsinler" düşüncesini dillendiriyordu. Böylece, Yahudilerin, Hz. İsa'ya döneceklerini düşündü, Yahudilerden destek alamayınca sert söylemler geliştirdi. John Calvin ise Yahudilerin, Hz. İsa'ya döneceklerini düşünerek daha yumuşak davrandı. Reform sürecinin ikinci dalgasında ise Yahudilikten Hristiyanlığa dönen John Immanuel Tremellius gibi düşünürleri de vardı. Ayrıca Calvin'i takip eden Voetius ve İngiliz Püritenleri de İncil'deki kehanetler üzerinde durdu. Temel olarak Kalvinist Püritenler gelecekte ruhsal bir restorasyon olacağına inanmaktaydı. Bu nedenle de Püriten Yahudi felsefesine yakın bir diyalektik üzerinde konuşlandı. The Jerusalem Report'a yazan bir Haham şöyle yakınıyordu: "Hızla bir 'Yahudi Hristiyan' gerçeği haline gelen şeyi durdurma konusunda çok az umudumuz var." diyerek yeni eskatolojinin "Yahudi Hristiyan" diye bir

yapının teşekkülüne neden olabileceğine dikkat çekti (Ross, 2003:62-63). Bununla beraber Evanjeliklerin geliştirdiği eskatolojiden rahatsızlık duyan bazı Siyonistlerin de varlığından bahsetmek mümkündür. Kimi Siyonist bu eskatolojinin sonunun Yahudilerin lehine sonuçlanmayacağı fikrindeydi. Onlara göre Hz. İsa indiğinde Yahudilerin Hristiyan olması gerekiyordu. Zaten Yahudiler Hz. İsa'ya inanmıyordu. Bu durum Yahudiler için sadece bir felaket olarak görülüyordu. Bununla beraber Evanjelik eskatolojisinde İsrail devletinin kurulması gerekli şartlardan biri olarak kabul ediliyordu. Bu açıdan “*Armagedon savaşında öngörülen kan gölü için İsrail devletine ihtiyaç*” duyulmaktaydı. Bu durum aynı zamanda İsrail devletinin araçsallaşması anlamına geliyordu. Bu nedenle böyle bir sonuç Yahudilerin lehine olan bir durum olmaktan uzak görülüyordu. Ayrıca çeşitli anketlerde politikada etkin olarak yer alan Evanjeliklerin İsrail devletine desteği tam olarak sürmekle beraber politikada etkin olmayan Evanjeliklerin Hristiyan Ahlak öğretisi çerçevesinde İsrail devletine karşı desteğini azaltması dikkat çekiyordu (Nicholson, 2013).

Aydınlanma sonrası ideoloji çağı olarak tasvir edilen gelişmeler, yaygınlaşan eğitimin, bilimsel keşiflerin ve hızlı kentleşmenin bir sonucu olarak dinlerin artık siyasi-sosyal ve ekonomik yaşamın dışında kalarak zamanla ortadan kalkacağı kanaatini oluşturmuştu. Bununla beraber son birkaç on yıldır Evanjeliklerin politik aktivistlerin önemli bir parçasını oluşturduğu söylenebilir (Soper,1994:36). Evanjeliklerin modern kültürel koşullara, post-modern Hristiyanlığın vizyonu ile etkileşim içinde olmakla beraber (Wollschleger, 2014:225) insanlığın kaderi ve tarihin sonuna ilişkin beklentileri aynı kalmıştır. Özellikle 1970’lerden sonra evanjeliklerin ABD’nde politikaya yoğun olarak Cumhuriyetçi Parti üzerinden katıldıkları ve hatta parti ve evanjeliklerin özdeşleştiği ifade edildi. Bu aynı zamanda İsrail’e verilen desteğin ve öncelliğin temel gerekçesi olarak görüldü. (Inbari- Bumin-Byrd, 2021:2).

Avrupa tarihi Yahudiler için acılarla dolu bir geçmişe sahipti. Katolik Öğretinin Yahudilere karşı tutumu oldukça sert olmuştu. Katolik inancına göre Hz.İsa’nın çarmıha gerilmesinden Yahudiler sorumluydu. Bu nedenle Papalık, Yahudilere karşı katı politikalar geliştirmişti. İtalyancadan “ghèto” kelimesinden üretilen “getto” olarak bilinen yerlerde Yahudiler yerleşmek zorunda kalmıştı. Katolik Kilisesinin güçlenmesi ile beraber Papalığın ülke politikaları üzerinde etkisi artırmıştı. Nitekim ilk bilinen gettolardan biri 1516’daki Venedik gettosudur. Bunun dışında Frankfurt, Roma, Prag gibi birçok yerde gettolar oluşturuldu. Özellikle II. Dünya Savaşı sürecinde Hitler yönetimi gettoları Holokost için kolaylaştırıcı birer araç olarak kullandı. Katolik Kilisesi Yahudiler ile ilgili politikaların şekillenmesinde etkili olmuş, bu durum Aydınlanma sonrası modern devletlerin (Hitler yönetiminde olduğu gibi) politikalarında da kendini göstermişti. Bu durum, Avrupa tarihi deneyimlerinin antisemitizm politikaları açısından oldukça kusurlu kılmaktadır. Bu antisemitist tutumlar bu bakımdan da Evanjeliklerin İsrail’e karşı tutumunu anlamlandırmada hem Katolik, Lutherci Protestan topluluklar açısından oldukça zor görünmektedir. (Nicholson, 2013). Evanjelik teşkilatlanması Siyonizm düşüncesini besleyen önemli bir adres oldu. Hem William E. Blackstone hem de William Hechler Siyonizmin düşünsel ve pratiğinde önemli katkılar sağlayan iki önemli Evanjelik din adamıdır. Siyonizmin fikir babası olarak Blackstone bilinir. Blackstone, radikal Evanjelik düşüncesinin kurucusu olarak bilinen John Nelson Darby’dan önce dispensasyonalizmin milliyetçi bir formülünü geliştirerek özellikle Amerika’da Yahudi merkezli teo politik bir çizgi geliştirdi (Smith, 2013). Yahudilerin Filistin topraklarına göçü ve Siyonizm siyasi meşruiyet kazanması Herzl’in arkadaşı olan Rahip Hechler desteği ile oldu. 1891 yılı Siyonist Hareket için özellikle Avrupa ve Rusya’da önemli bir tarih oldu. Bu dönemde New York’ta “Shave Zion/Colonizers of Zion” aktifleştirdi. Söz konusu bu topluluk Filistin’de toprak alma ve kolonileşme hususunda çalışmalar yaptı. Hem Amerikalı Yahudilerden hem de çeşitli mesleklerden öncüler “Blackstone Anıtı”nı açtı. Oluşturulan metafizik durum bu süreçte önemli ölçüde Yahudi göçünün artmasına yol açtı (Brodeur, 1974:44).

İsrail Devleti’nin kurulmasında katkı sağlayan Blackstone ve Hechler’in “tanıştığına dair hiçbir kanıt” olmamakla beraber “İsrail’in Filistin’e dönüşünü savunmak konusundaki kariyerlerindeki benzerlikler” bulunmaktadır. Her ikisi de Evanjelik din adamı ve düşünürdür. Bunun dışına “Yahudilerin Nihai Dönüşü ile

ilgili İncil'deki kehanetlerden ve özellikle de İsrail Devleti'nin yeniden kurulmasında önemli referanslar olarak 1897-98 ve 1917 yıllarına işaret eden Daniel, derinden etkilenmiş” ve İsrail devletinin kurulması için çaba sarfetmiştir (Brodeur, 1974:66). Blackstone eski ahidi de kapsayan Evanjelik eskatolojisi ile İsrail devletinin kurulması için uğraşırken Heckler Siyonizm babası değil fiili öncüsü olan Theodor Herzl'in kişisel asistanlığını yaparak İsrail Devleti'nin kuruluşuna katkı sağladı (Inbari- Bumin-Byrd, 2021:2). İngiltere'nin Balfour Deklarasyonu ile Filistin'de devlet kurması çabalarından önce birçok bilim adamı da destek verdi. Bu destek İsrail'in 1948'de kurulmasından sonra daha da arttı (Inbari- Bumin-Byrd, 2021:2). Böylece hem Evanjelik hem de Siyonist İnanırlarda bu eskatoloji önemli bir heyecan oluşturdu.

Evanjelikler homojen düşünmemekle beraber iç ve dış politika da etkin olan Evanjelikler eskatolojiye tam olarak inanmaktadır. Cumhuriyetçilere destek veren Evanjelikler aynı zamanda parti siyasetini önemli ölçüde etkilemektedir. Trump bu saikle Kudüs'ü İsrail'in başkenti olduğunu ilan etti. Demokratlar ise daha çok küreselleşmeci politikalara önem verdikleri için İsrail'i sadece “dizayn edici ve paratoner özellikte” açısından yani fayda verici olarak görmüştür. Bu nedenle Biden, Cumhuriyetçilerin İsrail'e yüklediği misyonu yüklememektedir.

Küreselleşmeciler

Küreselleşme kavramı farklı anlamlarda kullanılmakla beraber yaygın olarak ekonomik faaliyetlerin uluslararasılaşması hususunda ortak bir kanaat mevcut. Karşıt ve farklı düşüncelerde küreselleşme tartışma konusu olmakta ve totolojik münakaşalara yol açmaktadır (Perspective - Subaşı: 2015:2). Bununla beraber, genel olarak küreselleşme kavramı ile ilgili tartışmalar beş açıdan öne çıkıyor. “ (1) Kapitalizmin mevcut aşaması haklı olarak “küreselleşme” diyebileceğimiz yeni bir dönemi temsil ediyor mu? (2) “Küreselleşme”, kapitalizmin dünyanın hemen her coğrafi bölgesine yayıldığı, yerel ve bölgesel ekonomileri etkisi altına aldığı gerçeğini yeterince ifade ediyor mu? (3) Küreselleşme daha iyi bir topluma doğru giden doğrusal ve kaçınılmaz bir sürecin sonucu mudur? (4) Küreselleşme bugün dünyada yeni bir uyum ve barış çağını mı ima ediyor? (5) Küreselleşme yeni bir post-kapitalizm çağına mı işaret ediyor?” (Chilcote, 2002:81).

Simon Reich yaptığı çalışmada Küreselleşmeyi dört faktör üzerinden açıklıyor. O'na göre “Küreselleşme, günümüzde yoğun olarak kullanılan bir terimdir, ancak anlamı çoğu zaman onu kullananlar arasında bile belirsizliğini korumaktadır” (Reich, 1998). O, küreselleşmeyi tarihsel bir fenomen, ekonomik olayların bir sonucu, Amerikan değerlerinin hegemonyası ve teknolojik- sosyal devrim olarak sınıflandırmaktadır (Reich, 1998).

Küreselleşme bütün dünyanın sıkıştırılması ve modernleşmeyi kolaylaştıran bir durum olarak gören sosyal bilimcilerden bahsetmek de mümkündür (Malone, 2002:144). Bu düşünürlerden biri Antony Giddens'tir. Giddens bu meyanda küreselleşmeyi bütün dünyada modernleşme olarak algılıyor (Reich,1998). Modernleşme, liberalizmin önemli kuramlarından biridir. Liberalizm, Kapitalizmin teorisi olarak ortaya çıktı (Erol, 2020:131). Küreselleşme, dünyanın bir nevi homojenleşmesine/tekelleşmesine karşılık gelir. Nitekim, kapitalizmin pratize edilmesinde hâkim olan kapitalist ekonominin çekirdeğinin tekeli sistem olduğu yaygın olarak kabul edilmektedir (Yaş, 2021:214). Bu tekellilik sadece ekonomide değil aynı zamanda siyasette de belirdi.

Bu bağlamda Küreselleşme (globalism) kavramı, Anglo-Amerikan kapitalist modelin ve ona ait bütün değerlerin dünyaya yayılması anlamına gelen güçlü politik bir kavram olarak ortaya çıktı. Klasik liberaller tarafından formüle edilen bu değerler siyaset dünyasında Margaret Thatcher, Ronald Reagan gibi politikacılar tarafından deneyimlendi (Steger-Coştu:267-268).

Küreselleşmenin Batı üzerinden öğrenilmesi ve benzeri nedenlerden dolayı küreselleşme Batılılaşma olarak vücut buldu. Daha önce modernleşme anlamında kullanılan Batılılaşma (Öztürk, 2021:299), küreselleşme olarak kullanıldı. Kimi fikir küreselleşmeye muhalif kalırken kimi düşünürde dünyaya “muhteşem bir katkı” olarak tasvir etti. Diğer taraftan da kimi düşünür küreselleşmeyi Batı emperyalizmin maşası olarak gördü (Sen,2002:1-14). Küreselleşmeyi önemli ölçüde kapitalizm süreçleri ile ilişkilendirip kapitalizmin post hali olarak tasvir edenlerde oldu. Onlara göre “küreselleşme fikri, kapitalizm ve onun evrimi bağlamında dikkatli bir şekilde

tanımlanırsa belki faydalı olabilir. Küreselleşme ancak emperyalizmin ve yıkıcı kapitalist düzenin bir tezahürü olarak anlaşılabilir” (Chilcote, 2002:83). Küreselleşme kapitalizm ilişkisi küreselleşmeci yaklaşımların politikalarına da yansımakta. Nitekim küreselleşmeci yaklaşım inanç, nüfus, ekonomi, zihin gibi konuları kontrol etmeyi amaçlamakta. Bu çerçevede küreselleşmeci yaklaşımlar ekonomik, politik ve küresel anlamda bir küreselleşme öngörmektedir (Malone, 2002:145). Küreselleşmeciler ana unsur ekonomi olmak üzere diğer bağlantılar üzerinde de durdu. Küreselleşmeci yaklaşım “Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri” ile 2030 yılında ulusal çözümlerin yetersizliğine dikkat çekti. Bu bağlamda “Binyıl Kalkınma Hedefleri çerçevesinde öngörülenden önemli ölçüde daha fazla miktarda kaynağı harekete geçirmeyi amaçladı”. Bunun içinde ulusların, toplumların uyumu ve sürdürülebilirliğin politika kararlarına entegrasyonu önemli bir sorun olarak görüldü. Bu da “işlerin olağan seyri”nin ötesine geçmeyi gerektiriyordu. Bu açıdan bir zihniyet değişikliği” yani zihin kontrolü gerek görüldü (Correia- Erfurth-Bryhn, 2018:33). Zihin kontrolü, küreselleşmecilerin denetlemek istediği tek alan değildi. Küreselleşmecilerin üzerinde durduğu önemli bir başka mevzu da “iklim değişiklikleri” ve kontrolü sorunudur. Her ne kadar küreselleşmecilerin iklim değişikliği argümanını ortaya koymuşsa da kimi iklim değişikliği analisti bizzat iklim değişikliği ve çevre sorunlarını küreselleşmenin bir sonucu olarak göstermiştir (Malone, 2002:143-144). Wallerstein, Giddens, Harvey gibi birçok düşünür küreselleşmenin kapitalist üretimi, sanayileşme ile küresel riskleri artırdığına dikkat çekerek bunun “kötülük” yaydığını ileri sürdü (Malone, 2002:160-161).

Küreselleşmeci yaklaşım ekonomik bağlamda kültür ve inançları kontrol altına alma ve tek modern bir inanç etrafında insanları birleştirmeye yönelik politikalar geliştirdi. Bu politikalardan en baskını Neo- Paganizmdir. Son yıllarda çoğunlukla İngiltere ve Kuzey Amerika’da yaygınlaşan pagan düşüncesi daha çok seküler eğilimleri ile ön plana çıktı. Modernize edilmiş olan pagan düşüncesi doğa ve ekoloji, feminizm, ritüel, modern büyücülük gibi argümanlar üzerinden yürüdü. Neo-Paganizm olarak ifade edilen bu modern din çeşitli aktiveleri Malta gibi çeşitli ülkelerde yapmaktaydı (Rountree, 2011:847). Neo-Paganizm laikliğin süzgecinden geçmiş Postmodern topluma uygun hale getirildi (Crisan-Iulia, 2017:9). Küreselleşmeciler dini kurumları özellikle güçlü olanları düşman olarak tasvir etti. Bununla refah, liberalizm, bireycilik kutsallar Küreselleşmeciler için önemliydi (Crisan-Iulia, 2017:14). Postmodernist perspektif radikal olmayan Budizm, Hinduizm gibi Doğu dinleri ile entegrasyon sağlayarak Amerikalaştırılmış versiyonu olan Neo- paganizmi keşfetti ve geliştirildi (Kurth, 2009:17).

Siyonistler

Siyonizm’in ortaya çıkması, Avrupa’daki Yahudilerin moderniteye göz kırpmasıyla başladı. Nasyonalizmle ilgili modern kavramların doğuşu ve özgülleşme Yahudiler üzerinde doğrudan etki yapmıştı (Fuchs,2010).

Siyonizm terimi Yahudilerin Kudüs’e ve Cennetin Krallığına atıfta bulunan ve Zion kelimesinden türetilti. Zion kelimesi siyasi bakımdan modern devlet ile entegrasyon yaşayarak Siyonist siyasal-ulusal hareketi oluşturdu. (Avineri,2017).

Yahudi kutsalları iki kere yerle bir edildi. Birincisi Babiller tarafından ikincisi ise Roma İmparatorluğu tarafından yıkıldı. Yahudi kutsalların yıkılması ile Yahudiler Almanya, Fransa’ya ve dünyanın diğer bölgelerine göç etti. Orta Çağ’da da gettolaşmalardan dolayı Polonya ve Rusya’ya doğru göç arttı (Halperin, 2015). Bu göçler daha sonra modern devletin teşekkülü ile beraber İsrail’in de devlet olarak ortaya çıkmasında belirleyici oldu. Bu bağlamda toplumlardaki değişim siyasal erkin teşekkülünde çeşitli faktörler rol oynar. İsrail’in ortaya çıkmasında en önemli faktörlerden biri Evanjelik Kilisesi için oluşturulmuş olan eskatolojisi. Siyonizm düşüncesinin ortaya çıkmasında en etkili olan ve bu nedenle Siyonizm’in babası olarak bilinen düşünür Evanjelik William E.Blackstone’dur (Moorhead, 2010:795). Blackstone’nun kaleme aldığı “İsa Geliyor” adlı eserinde Evanjeliklerin eskatolojisini Yahudi beklentilerine bağlayarak Yahudi-Hristiyan eskatolojisi geliştirdi. Ona göre Yahudi devletinin kuruluşu Hz. İsa’nın gelişinin bir göstergesi olacaktı (Blackstone, 1908:165). Bu bağlamda, Blackstone birçok kongre tertip etti. Bununla beraber yapılan kongrelerin ilklerine sadece Evanjelik Hristiyanlar katıldı. Bu çalışmalar Yahudi-Hristiyan ilişkileri için önemli ölçüde yakınlaştırmacı oldu (Moorhead, 2010:795). Aslında din olarak yayılmacı bir anlayışa sahip olmayan Yahudiler; İsrail devletinde yayılmacı ve karşıt güçleri parçalayıcı bir fonksiyonla bürünerek

fundamentalist bir sürece girmiştir. Bu süreçte, İsrail devleti, Yahudi dini gelenekleri ile sekülerizmi uzlaştırarak modern bir anlayışla Siyonizm'i inşa etti (Zeidan, 2006:225).

William E. Blackstone'nun "İsa Geliyor" adlı kitabı bazı Yahudiler için sistematik düzeyde bir eskatoloji ortaya koydu. Eski Ahid, Tevrat'ta Tanrı'nın Yahudilere vaat ettiği topraklar Evanjelik Kilisesinin kendileri için geliştirdikleri gelecek beklentileri ile oldukça uyumlu hale getirildi. Bu çerçevede kurulan İsrail, modern devletlerin ulus modeli üzerinden geliştirdi. Devletin "anasırı", kutsal bir kelime olan "zion"dan türetilerek bir din nasyonalizmi şeklinde tasarlandı. Etnik-İrk Nasyonalizmin önemli bir türevi olan Fundamentalist özellikteki bu devlet Teokratik devletlerden farklı modern reflekslerden ve epistemolojiden faydalandı (Erol, 2023:271).

Siyonizm, Yahudilerin bir millet olduğunu ve Yahudilerin bu kimlik temelinde ulusal haklara sahip olmaları gerektiğini öne süren bir Yahudi milliyetçiliği biçimidir. Siyonizm'i diğer Yahudi milliyetçilik biçimlerinden ayıran şey, Siyonistlerin, kısa bir belirsizlik dönemi ve alternatif önerilerden sonra, bu hakların veya egemenliğin yerinin, dindar Yahudi geleneğinin, Yahudilerin kadim ve nihai yeri olarak kabul ettiği İsrail Toprağı olması gerektiğine inanmalarıdır (Halperin, 2015).

Aydınlanma sonrası modern devlet türevlerinden biri olan etnik-ırk nasyonalizmi önce Avrupa'da olmak üzere bütün dünyada yaygınlaştı. Bu dönemi değerlendiren Yahudi kökenli Hannah Arendt antisemitizmin bu durumun Yahudi toplumlar için "yurtsuzlaşma" anlamına geldiğine dikkat çekti (Kılıç, 2009:149). Siyonizm düşüncesinin yaygınlaşması ile Yahudilerin sadece bir din değil aynı zamanda bir millet olduğu kanaati önemsendi. Aslında Yahudiler için Kudüs sadece kutsal bir yerd. Tarih boyunca ticaret ile uğraşan Yahudiler, İslam devletlerinin bulunduğu dönemlerde ticaret yapmak için başka yerlere göç etmişti. Modern zamanlarda ortaya çıkan Siyonist düşünce bu dönem Yahudilerde belirmemiştir. Siyonizm'in ortaya çıkmasına karşın Mesih gelmeden Tanrı Krallığının kurulamayacağı konusunda din adamları tarafından uyarılar yapılmıştı. Mesih geldiğinde dünyanın dört bir yanına dağılmış Yahudileri bir araya toplayacağına dikkat çekti. Yahudileri Filistin'e göç etmeye teşvik eden ve yahut ikna etmeye çalışan Mesih hareketlere karşı Yahudi cemaatler Rabbani din adamları tarafından uyarıldı (Arslantaş, 2011:664). Aslında sürgünden sonra Yahudi kutsal metinlerinde yer almaya başlayan İsrailoğullarına mülk ve miras verdiği ancak bunun olabilmesi için tevhit inancına bağlı, adaletli, kan dökmeyen ve mazlumlara eziyet etmemeleri gerektiği aksi takdirde belalara duçar olacaklarına ve topraklarından kovulacaklarına yönelik inanç Tevrat'ta yer almaktadır (Arslantaş, 2011:675). Özellikle Avrupa'daki Yahudiler başlangıçta Siyonizm'e muhalif kaldı. Yahudi Liberaller Siyonizm'in antisemitizmi artıracağını, Ortodoks Yahudiler ise daha önceki günahlardan dolayı sürgünde olduklarını bu nedenle Mesih gelmeden Tanrı'nın iradesi istemeden Filistin'e dönmenin sapkınlık olduğunu düşündüler. Bazı Yahudiler de ulusal temelde örgütlenmemiş sosyalist hareketler içinde yer aldı (Halperin, 2015).

Filistin'e Siyonist yerleşimcilerin ilk göç dalgası 1882'den sonra başladı. Özellikle küçük Yahudi gruplar çoğunluğu Yafa bölgesi ve Celile'de toprak satın aldı. Bununla beraber 1897'de Theodor Herzl'in katıldığı kongre sonrasında Baron Edmond de Rothschild gibi Yahudi zenginlerin katkısı ile Filistin'de tamamı Yahudilerden oluşan tarım kooperatifleri kuruldu (Halperin, 2015).

Siyonizm modern zamanlarda ortaya çıkan ulus devlet modelinin fundamentalist bir modülü olarak doğdu. Temel referansları modern devletin üç önemli modelinden ulus devletin, Evanjelik-Yahudi eskatolojisi ile diyalektiği ile teşekkül etti. Böylece Siyonist devlet modeli fundamentalist yapısı ile modern ulus devletin bir türevi olarak ortaya çıktı.

SONUÇ

Filistin topraklarının tarihsel, teolojik, kültürel ve ekonomik çekiciliği hedefleri farklı ama çalışma alanları aynı olan aktörleri buraya doğru itti. Bu nedenlerle hem Batı Şeria hem de Gazze bölgeleri çeşitli zamanlarda toprak güvenliklerini kaybetti. En son Hamas'ın 7 Ekim 2023 Aksa Tufanı operasyonuna karşı Evanjelikler, Küreselleşmeciler ve Siyonistler çeşitli politikalar geliştirdi.

Küreselleşmeci ve Evanjeliklerin siyaset geliştirirken özellikle Coğrafik Nasyonalist bir perspektif geliştiren Amerikancılık aidiyetinin yönetimlere göre beklentisi aynı olmadı. ABD'nin iki büyük partisinden biri olan Demokratlar, küreselleşme politikaları geliştirirken diğer parti Cumhuriyetçiler Evanjelik Kilisesinin politikalarını önemsemi. Bu politikalar, Gazze Savaşı için farklı beklentiler doğurdu. Siyonizm düşüncesinin babası olarak bilinen Blackstone önemli bir Evanjelikti. Blackstone'nun hem Yahudi hem de Hristiyanları ilgilendiren ortak bir eskatoloji üretmesi ortak beklenti ve hareketlerin geliştirilmesine yol açtı. Evanjelik düşüncesine yakın Cumhuriyetçiler bu bağlamda İsrail'in vaat edilen topraklara sahip olması için birçok proje devreye koydu. Bu bağlamda İsrail Devleti için sürekli şekilde önce güvenli alanlar, sonrada bu alanların yerleşime açılması suretiyle topraklar büyütüldü. ABD'nin eski başkanlarından Cumhuriyetçi Trump, Kudüs'ü dünya kamuoyunu karşı ve birçok anlaşmayı da çiğneyerek İsrail'in başkenti olarak ilan etti. Demokratlar, küreselleşme politikaları çerçevesinde İsrail'i sadece "dizayn edici ve paratoner" bir devlet olarak önemsemi. Bu bağlamda küreselleşme politikalarını benimseyen Biden, İsrail'e Gazze Savaşında her türlü desteği vereceğini söylemesine karşın Gazze'nin işgal edilmemesi konusunda İsrail'i uyardı. Demokratlar, Gazze Savaşını ekonomik ve stratejik açıdan değerlendirirken Cumhuriyetçiler ise daha çok teolojik bağlamda geliştirilen eskatolojilerin gerçekleşmesi için bir imkân olarak görüyordu.

ABD'nin İsrail'e desteği, iki farklı yönetim anlayışı açısından da çok önemlidir. İsrail'in devlet ideoloji olan Siyonist politikalar, dünyadaki çoğu Yahudi tarafından benimsenmediği gibi İsrail'in kendi içinde de birçok Ortodoks Yahudi tarafından ret edilmektedir. Dolayısıyla hem ABD hem de İsrail'in kendi içi dinamikleri açısından homojen, yeknesak bir hedefin veya politikanın varlığından bahsetmek zordur. Amerikancılık nasyonalist şemsiyesi altında yer alan iki farklı dinamik; Cumhuriyetçiler ve Demokratlar hedefleri farklı olmakla beraber tutumları benzeşmektedir.

Gazze'ye yönelik Siyonist politikaların beklentisi kısmen küreselleşmecilerin hedefleri ile çelişmektedir. Bununla beraber İsrail Devletinin "dizayn edici ve paratoner" olması Demokratlar için ehemmiyet arz etmektedir. Bu bağlamda orantısız güç, işgal ve savaş suçu içeren Gazze Savaşı, Küreselleşmecilerin, Evanjeliklerin ve Siyonistlerin çelişkilerini ve beklentilerini de maskeleyemedikleri bir alan olmuştur.

Kısacası, 1948'de kurulmuş olan İsrail, birçok açıdan hem Evanjelikler hem de Küreselleşmeciler açısından önemlidir. Evanjelikler açısından beklenen Mesih'in gelişi için bir emareydi. Küreselleşmeciler için ise emperyalist tutumlarının, bu coğrafyada karşılık bulacağı tepkilere paratoner hem de dizayn aracı bir gereklilik olarak keşfedildi. Nitekim bu gereklilik Biden yaptığı bir konuşmada "İsrail olmasaydı, çıkarlarımızın korunduğundan emin olmak için bir tane icat etmek zorunda kalırdık" izahatı ile tescil edildi¹. İsrail, bu bağlamda iki farklı metafizik beklentinin paratoner ve dizayn aracı olarak bir misyon kazandı. Bununla beraber toplumların değişim ve dönüşüme uğradıkları sosyolojik bir vakadır. İsrail vatandaşı genç kuşakların Siyonist düşüncüyü ret etmeye yönelik tutumu ve Ortodoks Yahudilerin devleti ret etmesi İsrail Devletini ontolojik bir güvensizliğe itmişti. Bu durum Siyonistler, Evanjelikler ve Küreselleşmeciler için beklentilerin buruşturulması, ertelenmesi anlamına gelmektedir.

Nitekim İsrail devletine karşı hem İsrail vatandaşı hem de dünyanın diğer yerlerinde yaşayan Yahudiler önemli eleştiriler geliştirdi. Ortodoks Yahudilerden oluşan bir grup İsrail devletini kabul etmemekle beraber

¹ <https://www.politico.com/story/2013/09/joe-biden-israel-097586> 15.11.2023

İsrail'in farklı yerlerinde yaşamaya devam ediyor (Davidovich, 2015:6). Yine Ultra Ortodoks ve Ortodoks olarak bilinen Haredim Yahudileri 19.yüzyıldan beri Siyonistler ile çatışma halindedir. Geçtiğimiz yüzyılda Siyonist fikirleri Mesih'ten önce kurulacak bir Yahudi devletine karşı olmalarından dolayı reddetmişlerdir ve siyasi bağımsızlığın ancak kutsal bir müdahale ile ortaya konulabileceğini iddia etmişlerdir. Nitekim çeşitli zamanlarda İsrail'in kendi vatandaşı İsrail'in kuruluşunu protesto etmek amacıyla Filistin bayrağını açarken İsrail bayrağını da yakmıştır. Bu protestolarda yer alan Yahudiler "Siyonizm Yahudileri temsil etmez" sloganları atılmıştır.

Bu çerçevede aslında, 7 Ekim 2023 Aksa Tufanı operasyonu öncesi İsrail Devlet Başkanı Binyamin Netanyahu hükümeti önemli bir tehlikeyle karşı karşıya kaldı. Bu tehlike Siyonizm düşüncesinin “ulvilğine” olan inancın özellikle genç jenerasyon tarafından ret edilmesine olan ortak kanaatin yoğunluğu ile ilgiliydi. Aksa Tufanı operasyonu öncesinde yoğun bir biçimde Netanyahu hükümetine karşı yapılan protestolar bu bağlamda İsrail'in hem dizayn edici -paratoner olma hem de bir eskatolojinin parçası olma misyonunu önemli şekilde tehlikeye atmaktaydı. Aksa Tufanı operasyonu, Netanyahu yönetimi ve müttefikleri için kaçırılmaması gereken bir fırsat olarak ortaya çıktı. İsrail'in Gazze topraklarını işgal etme girişimi birçok açıdan önemli çıktılara sahipti. Netanyahu yönetimi, bu durumu hem Siyonist düşüncesinin yeni jenerasyon tarafından yeniden keşfedilmesi hem de Siyonist topluluk için vaat edilmiş topraklara varış için bir aşama olarak gördü

Siyonist düşünce ve aynı zamanda İsrail için ontolojik bir tehlike olan İsrail içindeki yürüyüş ve gösteriler aynı zamanda Evanjelikler ve Küreselleşmeciler için de istenmedik bir durumdu. İsrail'in kuruluşunda ontolojik bir gerçeklik olarak ihdas edilen Siyonizm, İsrail toplumu tarafından protesto konusu olması ontolojik bir çöküşün ilk emareleri olarak ortaya çıktı. Eğitim üzerinden gerçekleştirilen toplumsal mühendislik toplumda yeterince kabul görmedi. Bu coğrafyada uzun soluklu çatışma ve gerginlikler ekseriyetle Yahudi toplumunu da güvensiz ve huzursuz kıldı. Antagonist bir diyalektik üzerinden şekillenen Siyonist aidiyet kendi içinde muhalifler geliştirdi. Siyonist düşünce üzerine inşa edilen İsrail, toplum için tasarladığı aidiyet septik yaklaşımlarla varlıksal bir kriz yaşamaya başladı. Uzun ve yorucu olan ve sürekli düşmansıl senaryolarla desteklenen politikalar yeni kuşağı tereddütlere sevk etti. Bu bağlamda ontolojik bir kriz olabilecek bu durum İsrail Devletinin kurulmasında etkili olan aktörler için de tehlikeli bir süreçti. Planlı veya plansız faaliyetleri fırsat bilerek genç kuşağın Siyonist düşüncüyü yeniden sahiplenmesi gerektiği en azından Siyonist İsrail kimliğinin devamı için şarttı. İç politikalarda olduğu gibi uluslararası hususlarda da antagonistik diyalektiğin varlığı önemliydi. Hem Küreselleşmeciler hem de Evanjelikler antagonistik diyalektiğin tesisini bir müdahale aracı olarak önemsemi. Eskatolojik söylemlerle desteklenen düşmansıl alanlar aynı zamanda Siyonist düşüncenin beslendiği önemli bir platform oldu.

KAYNAKÇA

Arslantaş, N. (2011). İslâmî Dönemde (638-1099) Filistin'e Yahudi Göçü ('Aliya: עלייה). Belleten, 75(274), 641-690.

Avineri, S. (2017). The making of modern Zionism: The intellectual origins of the Jewish state. Hachette UK.

Blackstone, W. E. (1908). Jesus is coming. FH Revell.

Brodeur, D. D. (1974). Christians in the Zionist Camp: Blackstone and Hechler. Faith and Thought, 44

Calhoun, D. B. John Wycliffe (2012) : " The Morning Star of the Reformation". CS Lewis institute,

Chilcote, R. H. (2002). Globalization or imperialism? Latin American Perspectives, 29(6), 80-84

Correia, F., Erfurth, P., & Bryhn, J. (2018). The 2030 Agenda: The Roadmap to Globalization.

Crışan, A. O., & Iulia, A. (2017) The Phenomenology Of Religion In The Age Of Globalization

- Davidovich, T. (2015). Enemy of Israel. *Rocznik Orientalistyczny*, LXVIII, Z. 1, 2015, (5–19)
- Dei, D. (2018). Trends in evangelical conception of Christian eschatology. *Ilorin Journal of Religious Studies*, 8(2), 17-34
- Erol, A. (2020). Bir Deifikasyon Öyküsü, *Modern Devlet*. Endülüs Yayınları, İstanbul.
- Erol, A. (2023). Nasyonalizm Üzerine Bir Analiz (Ana Unsur ve Diyalektik Bağlamında). *Akademik İzdüşüm Dergisi*, 8(1), 259-278.
- Fuchs, I. (2010). Religion in Israel. *Israel studies: an anthology*. Retrieved from <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/isdf/text/fuchs.html>.
- Giddens, A. *Modernliğin Sonuçları* (Çeviri: Ersin Kuşdil), İstanbul: Ayrıntı. Giddens, *The Consequences of Modernity*, 1998
- Halperin, L. (2015). *Origins and Evolution of Zionism*. Philadelphia: Foreign Policy Research Institute
- Halsell, G. (2021). Tanrı'yı Kıyamete Zorlamak. *Serbest Kitaplar*.
- Inbari, M., Bumin, K. M., & Byrd, M. G. (2021). Why do evangelicals support Israel?. *Politics and Religion*, 14(1), 1-36
- İşler, A. (2021). Ortadoğu Üzerinde Kurulan Hegemonya ve Emperyalist Stratejiler. *Modernleşme Kıskaçında Ortadoğu*, 147-187
- Kurth, J. (2009). Religion and globalization. *The Review of Faith & International Affairs*, 7(2), 15-21
- Malone, E. L. (2002). Hot topics: Globalization and climate change. *Social thought & research*, 143-173
- Mathew, N. A. (2018). Evangelizing Congress: the emergence of evangelical republicans and party polarization in Congress. *Legislative Studies Quarterly*, 43(3), 409-455.
- Moorhead, J. (2010). The Father of Zionism: William E. Blackstone? *Journal of the Evangelical Theological Society*, 53(4), 787. Kılıç, Y. (2009). Hannah Arendt'te "yurtsuzluk" fenomeni, *Kaygı Dergisi*, 12, 2009
- Nicholson, R. W. (2013). Evangelicals and Israel–What American Jews Don't Want to Know (but Need to). *Mosaic*.
- Noll, M. A. (2014). Defining evangelicalism. *Global evangelicalism: Theology, history and culture in regional perspective*, 17-37.
- Öztürk, Ş. (2021) Ortadoğu'da Modernleşme Çabaları: Mısır Örneği, *Modernleşme Kıskaçında Ortadoğu Perspektive*, A. H., & Subaşat, T. (2015). What is Globalisation and What Is Not?. *Florya Chronicles of Political Economy*, 1(1), 1-38
- Reich, S. (1998). What is globalization?: Four possible answers (No. 261). *Helen Kellogg Institute for International Studies*.
- Ross, J. S. (2003). An Introduction to Two Thousand Years of Jewish Evangelism. *Haddington House Journal*, 5, 53-65
- Rountree, K. (2011). Localizing Neo-Paganism: integrating global and indigenous traditions in a Mediterranean Catholic society. *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 17(4), 846-872.
- Schoenbaum, T. J. (2023). The Biden Administration's Trade Policy: Promise and Reality. *German Law Journal*, 24(1), 102-124.
- Schwadel, P., & Johnson, E. (2017). The religious and political origins of evangelical Protestants' opposition to environmental spending. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 56(1), 179-198
- Sen, A. (2002). How to judge globalism. *The American Prospect*, 13(1), 1-14.
- Smith, R. O. (2013). *More desired than our owne salvation: the roots of Christian Zionism*. OUP USA.
- Soper, J. (1994). *Evangelical Christianity in the United States and Great Britain: Religious Beliefs, Political Choices*. Springer

- Steger, M. B., & ořtu, Y. (2010). Kreselcilik. Dinbilimleri Journal, 10(3)
- Wollschleger, J. (2014). James S. Bielo: Emerging Evangelicals: Faith, Modernity, and the Desire for Authenticity: New York University Press, New York and London, 2011, 225 pp.
- Yaş, E. (2021). The Linking Between the Emerging Market Economy and Human Character in Volpone of Ben Jonson. Atatrk niversitesi Sosyal Bilimler Enstits Dergisi, 25(zel Sayı), 213-230.
- Yilmaz, H. (2020). Evanjelik Hareketin ABD Siyaset Kurumundan Din Talepleri zerine Bir İnceleme. Oksident, 2(1), 27-58
- Zanotti, Sharp, Christopher (2023) “Israel and Hamas October 2023 Conflict: Frequently Asked Questions (FAQs)” Updated October 20, 2023 Congressional Research Service <https://crsreports.congress.gov/R47754>
- Zeidan, D. (2006). Jerusalem in Jewish fundamentalism. Evangelical Quarterly: An International Review of Bible and Theology, 78(3), 225-236.